

۲۰۲۴/۰۲/۰۶

ولي الله ملكزي

تاريخچه مختصر جنتري

بسياري از محققان باستان شناسي (Archaeology) بر اين باورند كه بشر نزديك به ۳۵ هزار سال است كه با کاربرد جنتري آشنائي دارند. در ابتداء فقط تقويم قمری بود، طلوع و غروب ماه را می شمردند تا قبل از آمدن شب های تاریک، غذاهای مورد نیاز خویش را جمع کنند. در آن زمان ذهنیت عمومی این بود كه زمین يك صفحه ای هموار و ثابت است و خورشید از شرق به غرب حرکت می كند و روز به شب تبدیل می شود.

البته برای اولین بار، تمدن سومری (۴۵۰۰ قبل از میلاد) كه تمدن پیشرو بین رودهای دجله و فرات در عراق بود، در پهلوی حساب قمری شروع به استفاده از منظومه شمسی نمود. برخی از مورخان عقیده دارند كه منجمان (Astronomers) عصر برونزی (۳۲۰۰ پیش از میلاد) پس از درك منظومه شمسی، چهار فصل را به دربار آشوری ها و كلدانی ها معرفی كردند و به این ترتیب استفاده از هردو تقويم قمری و شمسی رائج شد. مصریان باستان نیز همین عقیده را داشتند، اما به جای ۱۲ ماه، ۱۳ ماه را برای سال انتخاب كردند و ماه آخر فقط پنج روز بود.

ولی حقیقت مبهم همین خواهد بود كه امپراتور روم، جولیس سیزار ((Julius Caesar عملاً تقويم جوليانی را در قلمرو وسیع خود اعلام كرد كه ۳۶۵ روز داشت و هر چهار سال يكبار يك روز اضافه می شد كه سال كبیسه نامیده میشود. سرانجام در سال ۱۵۸۲م پاپ بزرگ كاتولیک ها، گریگوری سیزدهم ((Gregory XIII این سیستم را تغییر داد و روز تولد حضرت مسیح (ع) را اولین روز سال جدید اعلام كرد. امروز ۱۶۸ كشور از مجموع ۱۹۵ كشور جهان در معاملات رسمی، ملی، مالی و بانکی خود ازین تقويم يكسان استفاده می كنند كه گریگورین نام دارد. عربستان سعودی كه بلاد حرمین شریفین است، در سال ۲۰۱۶م به شكل رسمی این سالنامه را زیر اجراء قرار داد.

مسلمانان در ابتداء از همان سال ها و ماه های عصر جاهلیت استفاده می كردند؛ مثلاً سال ولادت حضرت محمد (ص) را عام الفیل می نامیدند. چون هجرت پیامبر اکرم (ص) از مكه به مدینه در سال سیزدهم بعثت (۶۲۲ میلادی) نقطه عطفی در تاریخ اسلام به شمار می رود. از همین رو، در سال هفدهم هجری خلیفه دوم عمر بن خطاب (رضی الله عنه) طی فرمانی به همه حاکمان خلافت خود، این سال را تقويم هجری قمری نامگذاری كرد و دستور داد كه ماه اول آن محرم و ماه آخر آن ماه ذی الحجه باشد. پروفیسور عبدالحی حبیبي در كتابش «تاریخ افغانستان پس از اسلام» می گوید كه در زمان ورود اسلام به افغانستان (شروع عهد اموی) معاملات بین مردم اینجا بر اساس ماه های هندی و سانسکریتی بود كه به زودی سیستم قمری هجری جای آن را گرفت.

در سال ۴۷۱ هجری قمری كه موافق به ۱۰۷۹ میلادی می باشد، علمای فلک از جمله شاعر و فیلسوف معروف، عمر خیام به جلال الدوله ملكشاه سلجوقی، پسر و جانشین آلپ ارسلان توصیه كردند كه سال هجری شمسی را برپا كند. بلا فاصله، موصوف موافقت كرد و روز اول بارداری را نوروز برگزید. ولی باید تذكر داد كه این سالنامه جدید

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همكاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاڼوالې د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ

جلالی نام داشت و در یک جغرافیای کوچکی محدود ماند. سپس آخرین فرمانروای قاجار ایران، احمد شاه قاجار، در سال ۱۲۶۴ هجری قمری از منجم معروف دربارش، میرزا عبدالغفار اصفهانی خواست تا اصلاحات لازم را انجام دهد و نام هایی را برای چهار موسم و ۱۲ ماه انتخاب کند. پانزده سال بعد، به دستور شاه ایران رضا پهلوی، ۶ ماه اول سال شمسی را (از حمل تا سنبله) ۳۱ روز و از میزان تا دلو را ۳۰ روز و ماه حوت را ۲۹ روز، تعیین نموده و بطور سالنامه رسمی سلطنت شان اعلام کرد که تا امروز ادامه دارد.

از جهت دیگر، در زمان حکومت غزنویان، غوریان، سلجوقیان، صفاریان، گورگانی ها، هوتکی ها و درانی ها در افغانستان، تمامی قرارداد های تجارتي (داخلی و خارجی) و معاملات مالی مطابق تقویم هجری قمری و گاه گاهی با جنتری میلادی انجام می شد. اما برای اولین بار، شاه امان الله خان غازی در سال ۱۳۰۱ هجری قمری (۱۹۲۲م) به عنوان بخشی از اصلاحات خود سالنامه رسمی حکومت سلطنتی افغانستان را از قمری به شمسی تغییر داد و بر اساس این نظام تا زمان حکومت اول طالبان ادامه یافت. در زمان جمهوری اخیر، دوباره جنتری شمسی قابل اجراء قرار گرفت. ولی در دوران نظام فعلی طالبان، تمام تعاملات رسمی، مالی و بانکی به را به تقویم هجری قمری تبدیل نمود، ولی از تقویم شمسی هجری هم استفاده بعمل می آید.

باید گفت که یک سال قمری ۳۵۴ روز، ۸ ساعت، ۴۸ دقیقه و ۳۴ ثانیه می باشد، و یک سال شمسی ۳۶۵ روز، ۵ ساعت، ۵۹ دقیقه و ۱۶ ثانیه دارد. در حال حاضر، ۴۱ سالنامه دیگری در جهان وجود دارد که به طور رسمی و نیمه رسمی توسط کشورها، سازمان ها و اقوام و مناطق مختلف از آن استفاده می نمایند. معروف ترین آنها تقویم عبری، بودایی، چینیایی، مایا آمریکای لاتین و آمازیغی شمال آفریقا است بالخصوص در الجزائر. در مورد تقویم حساب، آیه پنجم سورت یونس قرآنکریم چنین می فرماید: (هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْأَسَابِ – اوست که خورشید را فروزان و ماه را تابان قرار داد، و برای ماه منازلی مقدر ساخت تا شمار سال و حساب « ماه، هفته، اوقات امور زندگی و تنظیم برنامه های معیشت» را بدانید).

د پانو شمیره: له 2 تر2

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ